

คุณค่าชาวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์

สุวีวัลย์ บุตรชานนท์

ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

E-mail: sureewan.b@msu.ac.th

วันที่รับบทความ: 2 กันยายน 2020

วันแก้ไขบทความ: 5 ตุลาคม 2563

วันตอบรับบทความ: 22 ตุลาคม 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “คุณค่าชาวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาคคุณค่าชาวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณค่าชาว แนวคิดเกี่ยวกับข่าวและการรายงานข่าวสิทธิเด็ก มาเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) มีแหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ได้แก่ กลุ่มคนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กหรือการรายงานข่าวสิทธิเด็ก 4 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 12 คน ได้แก่ 1) กลุ่มนักวิชาชีพสื่อสารมวลชน จำนวน 3 คน 2) กลุ่มนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน จำนวน 3 คน 3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานในองค์กรภาคประชาสังคมที่เป็นตัวแทนด้านสิทธิเด็ก จำนวน 3 คน 4) กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นตัวแทนด้านสิทธิเด็ก จำนวน 3 คน โดยดำเนินการภายใต้หลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่เน้นหลักความเคารพต่อบุคคลอย่างเคร่งครัด

ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าชาวเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวสิทธิเด็กในสื่อสังคมออนไลน์ สามารถใช้คุณค่าชาวหรือองค์ประกอบข่าว 10 ประการ ได้แก่ 1. ความรวดเร็วหรือความสด 2. ความใกล้ชิด 3. ความเด่น 4. ความผิดปกติ 5. ความสนใจตามบุคลิกนิสัย 6. ความขัดแย้ง 7. ความลึกลับหรือมีเงื่อนงำ 8. ผลกระทบ 9. ความก้าวหน้า 10. เพศ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2550) มาเป็นแนวทางในการพิจารณาคัดเลือกประเด็นข่าวสิทธิเด็กได้ แต่ผู้สื่อข่าวควรจะต้องเพิ่มความระมัดระวังในการรายงานข่าว ควรรายงานข่าวในประเด็นเชิงบวก ไม่ควรนำเสนอประเด็นเชิงลบ มีวิธีในการนำเสนอข่าวที่ปกป้องสิทธิเด็ก ไม่ละเมิดเด็ก และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาให้กับเด็กได้ แต่เนื่องจากข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็กนับว่าเป็นข่าวที่มีความอ่อนไหวและละเอียดอ่อน ดังนั้น คุณค่าชาวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์ควรมีองค์ประกอบเพิ่มอีก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความเป็นประโยชน์ 2. การปกป้องสิทธิเด็ก 3. ความคิดสร้างสรรค์ 4. การแก้ไขปัญหา และ 5. การส่งเสริมพัฒนาการเด็กในเชิงบวก

คำสำคัญ: คุณค่าชาว องค์ประกอบข่าว ข่าวสิทธิเด็ก สื่อออนไลน์

News Values in Children's Rights News in Online Media

Sureewan Bootchanont

Department of Communication Arts, Faculty of Informatics, Mahasarakham University

E-mail: sureewan.b@msu.ac.th

Received: August 2, 2020

Revised: October 5, 2020

Accepted: October 22, 2020

Abstract

This study of “News Values in Children’s Rights News in Online Media”, qualitative research, aims to find news values in online media children’s rights news. The researcher used news value theories and concepts and concepts of children’s proper communication and news reporting as frameworks and conducted in-depth interviews for data collection. A total of 12 people, who either currently work in the field of children’s rights or children’s rights news reporting, were interviewed. Of the interviewees, three were mass-media professionals, three others were mass-media academics, three others were specialists in civil society organizations that advocate children’s rights, and three others were children/youth groups that speak up for children’s rights. The research was conducted in line with human research ethics and with the utmost respect to individuals.

According to research findings, 10 news values or elements namely 1) immediacy/timeliness; 2) proximity; 3) prominence; 4) unusualness; 5) human interest; 6) conflict; 7) mystery/suspense; 8) consequence; 9) progress and 10) sex (Malee Boonsiripunth, 2007) can be used as guidelines when selecting children’s rights news to report. However, reporters should be careful in news coverage and presentations. They should report positive children’s rights news and avoid reporting negative children’s rights news. News presentations should focus on protecting children’s rights. News reports on children’s rights, which must not violate children’s rights in any way, should also lead to solutions to problems facing children. As news reports on children are sensitive, the research found that children’s rights news in online media should also have five following elements: 1) usefulness; 2) protection of children’s rights; 3) creativity; 4) solutions; and 5) promotion of positive childhood development.

Keywords: News Value, News Elements, Children’s Rights News, Online Media

บทนำ

สื่อมวลชนมักจะถูกสังคมตั้งคำถามถึงความเหมาะสมในการรายงานข่าวสิทธิเด็ก ซึ่งหลายข่าวหมิ่นเหม่ที่จะไปละเมิดสิทธิเด็กหรือละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก โดยในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563 สื่อมวลชนมีการรายงานข่าวเกี่ยวกับกรณีของเด็กนักเรียนหญิงอายุ 14 ปี และ 16 ปี โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดมุกดาหาร ถูกครูและศิษย์เก่า ช่มชู้ขึ้นมาเป็นเวลานาน แม้ว่าในการรายงานข่าวสื่อไม่ได้ระบุชื่อนามสกุลจริงของเด็กนักเรียนหญิง ไม่ได้เปิดเผยภาพของเด็กนักเรียนหญิง แต่สื่อมวลชนก็รายงานข่าวอย่างละเอียด เช่น ระบุชื่อโรงเรียน ชื่อตำบล อำเภอ จังหวัด รวมถึงการใช้คำบรรยายเนื้อหาข่าว เช่น “กระทำชำเราจนสำเร็จความใคร่คนละ 1 ครั้ง” หรือ “กระทำชำเราแต่ไม่สำเร็จความใคร่” เป็นต้น อีกทั้งมีการใช้คำที่โดดเด่นเพื่อเรียกความสนใจ ซึ่งเสี่ยงต่อการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก เช่น “5 ครู 2 ลูกศิษย์ช่มชู้-รัมโถม ด.ญ.วัย 14” “สลดทำทุกรูปแบบ” “สวิงกิ้งในเวลาราชการ” หรือ “ครูหื่นขี้กาม” เป็นต้น ซึ่งการนำเสนอข่าวในลักษณะดังกล่าวนี้นับเป็นการละเมิดสิทธิเด็ก เนื่องจากสื่อมวลชนไม่ปกป้องเด็ก ไม่ปกปิดข้อมูลที่จะเชื่อมโยงไปถึงตัวเด็ก รวมถึงใช้คำในข่าวที่เป็นการซ้ำเติมเด็ก และไม่เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก

จากการรายงานข่าวในลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้สังคมตั้งคำถามถึงการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนว่าจำเป็นหรือไม่ที่ต้องรายงานข่าวเกี่ยวกับเด็กอย่างละเอียดและเปิดเผย เช่นนี้ สื่อมวลชนจำเป็นที่จะต้องระบุชื่อโรงเรียนหรือไม่ เพราะอาจจะทำให้ประชาชนที่อยู่บริเวณพื้นที่นั้นรับรู้ได้ว่าเด็กหญิงผู้ที่ตกเป็นข่าวคนนั้นคือใคร และจำเป็นหรือไม่ที่สื่อมวลชนจะต้องใช้คำหือหาวาเพื่อเพิ่มตัวเลขทางสถิติ (Rating) ซึ่งค่าเหล่านี้อาจจะไปส่งผลกระทบต่อจิตใจของเด็กได้เมื่อเขาได้อ่านหรือชมการรายงานข่าวดังกล่าว

จากเหตุการณ์นี้องค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย หรือ UNICEF Thailand (ยูนิเซฟ หรือ องค์กรทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ คือองค์กรที่เป็นผู้นำในด้านการส่งเสริมและปกป้องสิทธิเด็ก ซึ่งดำเนินงานอยู่ใน 190 ประเทศ รวมถึงประเทศไทย) ได้ออกแถลงการณ์ประณามถึงกรณีดังกล่าว เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2563 โดยในแถลงการณ์มีข้อความตอนหนึ่งที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการปกป้องสิทธิเด็กว่า “...สื่อมวลชนต้องร่วมกันปกป้องสิทธิ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเป็นส่วนตัวของเด็ก กระบวนการทำข่าวและการรายงานข่าวต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กและต้องไม่ทำร้ายหรือซ้ำเติมเด็ก ยูนิเซฟขอให้สื่อมวลชนปกป้องอัตลักษณ์ของเด็กและหยุดการขุดคุ้ยข้อมูลส่วนตัวของเด็ก ตลอดจนป้องกันการแบ่งฝักฝ่ายในสังคมจากกรณีที่เกิดขึ้น ความสนใจของมวลชนอาจส่งผลกระทบเชิงลบต่อความพยายามในการดำเนินชีวิตต่อไป

ของเด็ก ซึ่งผลพวงดังกล่าวอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสื่อมวลชน ยูนิเซฟขอเรียกร้องให้สาธารณชนปฏิบัติเช่นเดียวกันเพื่อร่วมกันปกป้องคุ้มครองเด็กที่ตกเป็นผู้เสียหาย...” (แถลงการณ์ของยูนิเซฟต่อเหตุการณ์ข่มขืนนักเรียนหญิงในจมูกตาหาร สืบค้นจาก unicef.org/Thailand/th/press-releases/แถลงการณ์ของยูนิเซฟต่อเหตุการณ์ข่มขืนนักเรียนหญิงในจมูกตาหาร)

จากแถลงการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า องค์การยูนิเซฟแห่งประเทศไทย เรียกร้องให้เด็กไม่ควรถูกที่จะต้องเผชิญกับความรุนแรง รวมถึงการปกป้องเด็กจากการรายงานข่าวที่ต้องไม่ทำร้ายหรือซ้ำเติมเด็ก แต่ในภาพรวมกลับพบว่าการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนยังขาดการคำนึงถึงสิทธิเด็กและพบว่ามีกรณีละเมิดสิทธิเด็กอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีอีกหนึ่งกรณีตัวอย่างซึ่งเกิดขึ้นในช่วงไล่เลี่ยกัน โดยวันที่ 11 พฤษภาคม 2563 “น้องชมพู” เด็กหญิงวัย 3 ขวบ ได้หายตัวออกไปจากบ้านพัก ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่บ้านกกกอก ตำบลกกตุม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร และภายหลังพบว่าเสียชีวิตอยู่บนเขา จนกระทั่งเวลาล่วงเลยไปเกือบ 5 เดือน ก็ยังไม่สามารถจับกุมตัวคนร้ายหรือคลี่คลายคดีได้เลย (ข้อมูล ณ วันที่ 2 ตุลาคม 2563) เรื่องราวการเสียชีวิตอย่างเป็นทางการเป็นปริศนาของน้องชมพูกลายเป็นประเด็นที่น่าสนใจของคนในสังคม เนื่องจากมีคุณค่าข่าวในเรื่องความลึกลับมีเงื่อนงำ ความผิดปกติ และความขัดแย้ง ซึ่งไม่สามารถระบุการเสียชีวิตหรือตามหาฆาตกรได้ แต่สิ่งที่ตามมาภายหลังจากการนำเสนอข่าวการเสียชีวิตของน้องชมพู กลับกลายเป็นการนำเสนอชีวิตของลุงพล หรือนายไชย์พล วิชา ซึ่งเป็นลุงของน้องชมพู จนก่อให้เกิด ความนิยมในตัวนายไชย์พล มีการบริจาคเงินเพื่อสร้างบ้านให้ มีคนแต่งเพลงให้ จนสุดท้ายนายไชย์พลและภรรยาก็ได้เป็นพิธีเซ็นเตอร์หรือผู้นำเสนอในการโฆษณาสินค้าต่าง ๆ ในขณะที่ข่าวสืบทักการเสียชีวิตของน้องชมพูค่อย ๆ หายออกไปจากสื่อมวลชน ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงคุณค่าข่าวเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวนายไชย์พล กลับพบว่ามีเพียงองค์ประกอบในด้านความสนใจตามปฏุนวิสัยของมนุษย์เท่านั้น

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงคุณค่าข่าวสิทธิเด็กที่พบในสื่อออนไลน์ปัจจุบัน โดยภาพรวมจะเห็นว่าส่วนใหญ่เป็นคุณค่าข่าวในด้านความผิดปกติ ความสนใจตามปฏุนวิสัย เรื่องเพศ และความลึกลับมีเงื่อนงำ แต่ผู้วิจัยตั้งข้อสงสัยว่าสำหรับข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็ก มันควรมีคุณค่าข่าวอย่างไรจึงสมควรที่จะนำเสนอเป็นข่าว ซึ่งคุณค่าข่าวมีความสำคัญต่อการคัดเลือกข่าวที่จะมานำเสนอ เป็นแนวทางประกอบการพิจารณาในการเลือกนำเสนอข่าวของบรรณาธิการหรือผู้สื่อข่าว

ดังที่ เสริมสิริ นิลดำ (2555) ระบุว่า พัฒนาการของ “คุณค่าข่าว” เริ่มจาก Walter Lippmann เป็นคนแรกที่อ้างถึงคำว่า News Values ว่าเป็นคุณลักษณะ

(property) ของเหตุการณ์หนึ่ง ๆ ที่กำหนดให้ตัวมันเองมีความน่าจะเป็นข่าวได้ ขณะที่ Golding และ Elliott (1999) เสนอนิยามง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนของคุณค่าข่าวว่า “เป็นคุณภาพของเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือการประกอบสร้างขึ้นของนักข่าว ผู้ซึ่งทำการชี้แจงถึงสิ่งที่มีหรือไม่มีอยู่ในข่าว” ส่วน Debatin (2002) นิยามว่า “เป็นเกณฑ์ในการเลือกข่าว การเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ที่ใช้ควบคุมคัดกรองประเภทของเรื่องที่มีมูลจนให้ความสนใจ” ซึ่งหลักคุณค่าข่าว (News Values) หลักการพิจารณาข่าว (News Judgment) หรือองค์ประกอบของข่าว (News Factors or News Elements) เป็นคำที่ใช้เรียกเหตุผลสำคัญที่อยู่เบื้องหลังการเลือกเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ มาเป็นข่าว (Falkerts and Lacy, 2004)

การประเมินคุณค่าข่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการจำเป็นต้องใช้เพื่อพิจารณาถึงคุณค่าของข่าวว่าสมควรได้รับการนำเสนอต่อสาธารณชนหรือไม่ ดังที่ สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ (2545) ระบุว่า ผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่มักได้รับคำแนะนำ และได้รับการมอบหมายงานข่าว (assignment) จากบรรณาธิการข่าวเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นข่าว ดังนั้น ภายใต้เวลาที่มีให้พอ ๆ กันในการสื่อข่าว ข่าวที่ได้รับการรายงานในสื่อมวลชนหลาย ๆ ข่าว จึงมีความคล้ายคลึงกัน โดยทั่วไปบรรณาธิการข่าวมักมีทัศนคติเกี่ยวกับข่าวว่า ข่าวคือข่าวสารอันเป็นบางส่วนของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งได้รับหยิบยกขึ้นมา และข่าวเป็นข้อมูลข่าวสารที่สามารถตอบสนองความต้องการให้กับผู้คน ที่ต้องการใช้ประกอบการตัดสินใจในการดำเนินชีวิต การนำเสนอข่าวคือการพิจารณาคัดเลือกเหตุการณ์บางเหตุการณ์ที่ผิดปกติไปมาก ๆ (so unusual) และมีความจำเป็นอย่างสูงต่อสาธารณชน (so necessary) ทั้งนี้ ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการจะอาศัยปัจจัยบางประการว่าสิ่งใดควรเป็นข่าวให้เป็นตัวชีวิต ซึ่งตัวชีวิตเหล่านั้นเรียกกันว่า “คุณค่าของข่าว” (the news worthiness)

ดังนั้น จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงคุณค่าของข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์ ว่าในการนำเสนอข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์ควรมีคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าวอย่างไร และอะไรคือปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณค่าข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อแสวงหาค่าคุณค่าข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณค่าข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณค่าข้าว แนวคิดเกี่ยวกับข้าวและการรายงานข่าวสิทธิเด็ก มาเป็นกรอบในการศึกษา โดย “ข่าวสิทธิเด็ก” ในที่นี้หมายถึง การรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของเด็ก 4 ประการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก หรือ Convention on the Rights of the Child (CRC) ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพื้นฐานของเด็กโดยตรง ได้แก่ 1. การห้ามเลือกปฏิบัติต่อเด็ก และการให้ความสำคัญแก่เด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน 2. การกระทำหรือการดำเนินการทั้งหลายต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับแรก 3. สิทธิในการมีชีวิต การอยู่รอด และการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และ 4. สิทธิในการแสดงความคิดเห็นของเด็ก (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550) ซึ่งสิทธิพื้นฐานเหล่านี้จะเป็นแนวทางในการรายงานข่าวที่ผู้สื่อข่าวควรจะคำนึงถึงเพื่อส่งเสริมสิทธิเด็ก

ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคุณค่าข้าวในสื่อมวลชน ดังนี้

วิโรจน์ ศรีหิรัญ (2560) ศึกษาเรื่อง “คุณค่าข้าวของสื่อมวลชนไทยในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร และทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคุณค่าข้าวของสื่อมวลชนไทยในยุคการหลอมรวมสื่อวารสารศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีทัศนคติต่อคุณค่าข้าวของสื่อมวลชนไทยโดยรวมทุกด้านในระดับดี ทั้งนี้ เห็นด้วยมากที่สุดที่ประเด็น “ความรับผิดชอบต่อสังคมควรเป็นคุณค่าข้าวรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้น” และเห็นด้วยน้อยที่สุดในประเด็น “คุณค่าข้าวเปลี่ยนแปลงด้วยตัวเอง ไม่มีปัจจัยใดที่ส่งผลทั้งสิ้น” การทดสอบสมมติฐานพบประเด็นที่น่าสนใจคือ ประชาชนที่มีอายุ 40-49 ปี อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ รายได้ต่อเดือน 30,001-50,000 บาท และการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เห็นด้วยกับคุณค่าข้าวรูปแบบใหม่มากกว่าประชาชนที่มีลักษณะทางประชากรอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งคุณค่าข้าวรูปแบบใหม่นั้นได้แก่ กระแสโลกออนไลน์และประโยชน์สาธารณะ นอกจากนี้ยังพบด้วยว่าการหลอมรวมของสื่อมวลชนและความทันสมัยของเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณค่าข้าวในยุคนี้

เสริมศิริ นิลดำ (2558) ศึกษาเรื่อง “หลักคุณค่าข้าวในวิกฤตการณ์ทางสุขอนามัย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของหลักคุณค่าข้าวในภาวะวิกฤตทางสุขอนามัย และอันดับความสมควรเป็นข่าวขององค์ประกอบดังกล่าว กรณีศึกษาคือวิกฤตการณ์ไข้หวัดนก ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของข้อมูลที่มีคุณค่าควรเป็นข่าวในวิกฤตการณ์ไข้หวัดนก องค์ประกอบของข้อมูลที่มีคุณค่าควรเป็นข่าวมี 9 องค์ประกอบ เรียงลำดับจาก

มากไปน้อย ได้แก่ 1) องค์ความรู้เกี่ยวกับโรค 2) ความเสี่ยง 3) การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ 4) ปรากฏการณ์รายวัน 5) ภูมิปัญญาชาวบ้าน 6) การเยียวยา 7) ผลกระทบ 8) ภูมิหลังของโรคระบาด และ 9) ความขัดแย้ง ส่วนองค์ประกอบด้านคุณลักษณะการนำเสนอที่มีคุณค่าควรเป็นข่าวมีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความรวดเร็วในการนำเสนอ มี 2 องค์ประกอบ 2) ระดับการให้รายละเอียดของข้อมูล มี 2 องค์ประกอบ 3) ระดับการมีหลักฐานอ้างอิง มี 1 องค์ประกอบ 4) ความเหมาะสมเป็นแหล่งข้อมูล มี 4 องค์ประกอบ และ 5) แหล่งที่มาของข้อมูลแต่ละประเภท มี 3 องค์ประกอบ

เสริมศิริ นิลดำ (2550) ศึกษาเรื่อง “คุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตทางสังคม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของหลักคุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตทางสังคมและอันดับความสมควรเป็นข่าวขององค์ประกอบดังกล่าว โดยศึกษาในวิกฤตการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของข้อมูลที่มีคุณค่าควรเป็นข่าวในวิกฤตการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มี 8 องค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การแก้ไขปัญหาของภาครัฐ 2) ความสันติสุข 3) การตรวจสอบ 4) ผลกระทบ 5) ความรู้สึก 6) ปรากฏการณ์รายวัน 7) ภูมิหลังของวิกฤตการณ์ และ 8) ความขัดแย้ง ส่วนองค์ประกอบด้านคุณลักษณะการนำเสนอที่มีคุณค่าควรเป็นข่าวมีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความรวดเร็วในการนำเสนอ มี 3 องค์ประกอบ 2) ระดับการให้รายละเอียดของข้อมูล มี 3 องค์ประกอบ 3) ระดับการมีหลักฐานอ้างอิง มี 1 องค์ประกอบ 4) ความเหมาะสมเป็นแหล่งข้อมูลมี 5 องค์ประกอบ และ 5) แหล่งที่มาของข้อมูลแต่ละประเภทมี 7 องค์ประกอบ

ศุภรัตน์ ฐิติกุลเจริญ (2560) ศึกษาเรื่อง “คุณค่าข่าวในการนำเสนอของสื่อมวลชนไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการเปิดรับข่าวจากสื่อมวลชนและความต้องการเปิดรับข่าวจากสื่อมวลชน กับคุณค่าข่าวในการนำเสนอของสื่อมวลชน พบว่า 1) ประชาชนในกรุงเทพมหานครที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศและด้านอาชีพต่างกัน มีการประเมินคุณค่าข่าวในการนำเสนอของสื่อมวลชนไทยแตกต่างกัน 2) ประชาชนในกรุงเทพมหานคร ที่มีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวจากสื่อมวลชนด้านสื่อที่นิยมเปิดรับ ช่วงเวลาที่ใช้ในการเปิดรับ และด้านระยะเวลาในการเปิดรับต่างกัน มีการประเมินคุณค่าข่าวในการนำเสนอของสื่อมวลชนไทยแตกต่างกัน และ 3) ความต้องการเปิดรับข่าวจากสื่อมวลชนของประชาชนในกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง กับการประเมินคุณค่าข่าวในการนำเสนอของสื่อมวลชนไทย

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นพบว่ามิงงานวิจัยที่เกี่ยวกับประเด็นคุณค่า
ข่าวในสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ คุณค่าข่าวของสื่อมวลชนไทยในยุควารสารศาสตร์
คอนเวอร์เจนซ์ คุณค่าข่าวในการนำเสนอของสื่อมวลชนไทย คุณค่าข่าวทางสุขอนามัย และ
คุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตทางสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณค่าข่าวเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการ
ทำงานของสื่อมวลชน รวมถึงมีความสำคัญต่อแวดวงวิชาการด้านสื่อสารมวลชน เนื่องจาก
เป็นแนวทางการพิจารณาและเป็นตัวกำหนดว่าข่าวใดจะถูกเลือกมานำเสนอ แต่ทั้งนี้การ
ศึกษาเรื่องคุณค่าข่าวในเชิงวิชาการยังไม่มีการศึกษาถึงหลักคุณค่าข่าวของการรายงานข่าว
สิทธิเด็ก โดยเฉพาะข่าวสิทธิเด็กที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ ซึ่งนับว่าเป็นช่องทางการรายงาน
ข่าวที่ไม่ใช่การสื่อสารทางเดียวหรือ One-way Communication แต่เป็นรูปแบบของการ
สื่อสารสองทางหรือ Two-way Communication ที่ผู้รับสารสามารถแสดงความคิดเห็น
(Comment) ต่อข่าวนั้น ๆ และสามารถเข้าไปกดถูกใจ (Like) กดแบ่งปัน (Share) ข้อมูล
ออกไปได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาต่อยอดเพื่อแสวงหาค่าข่าวสิทธิ
เด็กในสื่อออนไลน์ว่าควรจะเป็นอย่างไร คุณค่าข่าวรูปแบบเดิมมีความเหมาะสมกับการ
รายงานข่าวสิทธิเด็กหรือไม่ และคุณค่าข่าวสิทธิเด็กรูปแบบใหม่ในสื่อออนไลน์ควรจะเป็น
อย่างไร และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณค่าข่าวคืออะไร

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาค่าข่าวสิทธิเด็กในสื่อสังคม
ออนไลน์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยการสัมภาษณ์
เจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีรายละเอียดการศึกษาดังนี้

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจะเป็นแหล่งข้อมูลบุคคล เก็บข้อมูลภาคสนามโดย
การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับสิทธิเด็ก โดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธี
การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

1) แหล่งข้อมูลประเภทบุคคล ได้แก่ กลุ่มคนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กหรือ
การรายงานข่าวสิทธิเด็ก โดยดำเนินการภายใต้หลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่เน้นหลัก
ความเคารพต่อบุคคล เน้นหลักคุณประโยชน์และไม่ก่อให้เกิดอันตราย โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม
รวมทั้งสิ้น 12 คน ได้แก่

- (1) กลุ่มนักวิชาชีพสื่อสารมวลชน จำนวน 3 คน
- (2) กลุ่มนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน จำนวน 3 คน

(3) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ทำงานในองค์กรภาคประชาสังคมที่เป็นตัวแทนด้านสิทธิเด็ก จำนวน 3 คน

(4) กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นตัวแทนด้านสิทธิเด็ก จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นโดยประกอบไปด้วยคำถามเกี่ยวกับ 1) คุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าวที่พบในการรายงานข่าวสิทธิเด็ก 2) คุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าวรูปแบบเดิมมีความเหมาะสมกับข่าวสิทธิเด็กหรือไม่ อย่างไร 3) คุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าวสิทธิเด็กในรูปแบบใหม่ในสื่อออนไลน์ควรจะเป็นแบบใด เพราะเหตุใด และ 4) ปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงคุณค่าข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์เป็นอย่างไร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยจัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure interview)
- 2) ประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กหรือการรายงานข่าวสิทธิเด็ก เพื่อเตรียมเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ
- 3) ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กลุ่มตัวอย่างทั้ง 12 คน
- 4) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กลุ่มบุคคลที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กหรือการรายงานข่าวสิทธิเด็ก โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure interview) ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้ไปวิเคราะห์ว่าคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าวเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์ควรจะเป็นอย่างไร คุณค่าข่าวรูปแบบเดิมมีความเหมาะสมกับข่าวสิทธิเด็กหรือไม่ และคุณค่าข่าวสิทธิเด็กในรูปแบบใหม่ในสื่อสังคมออนไลน์ควรจะเป็นแบบใด เพราะเหตุใด

ผลการวิจัย

คุณค่าข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์

คุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าวที่พบในการรายงานข่าวสิทธิเด็ก

จากผลการศึกษาพบว่า คุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าวที่พบในการรายงานข่าวลือที่เด็กบนสื่อออนไลน์สามารถพบองค์ประกอบข่าวทั้ง 10 องค์ประกอบ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2550) ได้แก่ 1. ความรวดเร็วหรือความสด 2. ความใกล้ชิด 3. ความเด่น 4. ความผิดปกติ 5. ความสนใจตามปฏุนิยมวิสัย 6. ความขัดแย้ง 7. ความลึกลับหรือมีเงื่อนงำ 8. ผลกระทบ 9. ความก้าวหน้า 10. เพศ โดยองค์ประกอบข่าวทั้ง 10 องค์ประกอบนี้ ใช้สำหรับการพิจารณาคุณค่าข่าวว่าข่าวนั้นมีคุณค่าต่อผู้รับสารอย่างไร ซึ่งมีรายละเอียดของการศึกษาองค์ประกอบที่มีคุณค่าข่าวลือเด็ก ดังนี้

1. ความรวดเร็วหรือความสด (immediacy/timeliness) ข่าวทุกประเภทจะต้องมีองค์ประกอบในด้านความรวดเร็วหรือความสดเป็นพื้นฐาน เนื่องจากเป็นคุณสมบัติพื้นฐานเบื้องต้นของข่าวที่จะต้องนำเสนอด้วยความรวดเร็ว สดใหม่ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

2. ความใกล้ชิด (proximity) ประเด็นข่าวเด็กจะได้รับความสนใจในเรื่องความใกล้ชิดค่อนข้างมาก เพราะ “เด็ก” เป็นบุคคลใกล้ชิดตัวของทุกคน เป็นบุคคลที่คนในสังคมให้ความเอาใจใส่ ดูแล เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นกับเด็กก็จะได้รับความสนใจจากสังคม เพราะจะเกิดความเชื่อมโยงทางความคิดว่า “หากเป็นลูกเรา หลานเรา” หรือ “ดีนะที่ไม่ใช่ลูกเรา หลานเรา” เป็นต้น

3. ความเด่น (prominence) ประเด็นเรื่องความเด่น สามารถพบในข่าวเด็กได้เช่นกัน เช่น เด็กเก่ง เด็กที่มีความสามารถ อย่างไรก็ตาม ประเด็นเรื่องความเด่นบางครั้งก็ไม่ได้เป็นการนำเสนอข่าวเชิงบวกสำหรับเด็กเสมอไป เช่น ประเด็นเกี่ยวกับลูกนักการเมือง ในช่วงที่บรรยากาศการเมืองเป็นไปในเชิงลบ ก็มีการนำเสนอข่าวที่ละเมิดสิทธิเด็กที่เป็นลูกนักการเมืองเช่นกัน

4. ความผิดปกติ (unusualness) ส่วนใหญ่ข่าวที่ช็อกองค์ประกอบเรื่องความผิดปกติในข่าวเด็ก มักอยู่ในรูปของข่าวความเจ็บป่วย ความพิการ ความผิดปกติทางร่างกาย หรือจิตใจของเด็ก

5. ความสนใจตามปฏุนิยมวิสัย (human interest) ข่าวทุกประเภทจะต้องมีองค์ประกอบในด้านความสนใจของมนุษย์เป็นพื้นฐาน แต่เมื่อเป็นเรื่องของเด็ก ผู้คนจะให้ความสนใจมากยิ่งขึ้น เพราะเด็กเป็นบุคคลที่คนในสังคมให้ความเอาใจใส่ดูแล เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นกับเด็ก จะได้รับความสนใจ สืบเนื่องมาจากคุณค่าข่าวเรื่องความใกล้ชิด

6. ความขัดแย้ง (conflict) ในข่าวเด็กพบประเด็นนี้เช่นกัน เช่น ข่าวเด็กทะเลาะกัน หรือข่าวเด็กใช้ความรุนแรงต่อกัน

7. ความลึกลับหรือมีเงื่อนงำ (mystery/suspense) มักพบในข่าวเด็กที่ถูกกระทำความรุนแรง หรือเป็นเหยื่อในคดีอาชญากรรมต่าง ๆ

8. ผลกระทบ (consequence) พบในข่าวที่เด็กถูกรุกระทำ หรือข่าวอุบัติเหตุต่าง ๆ หรือข่าวการศึกษา หรือนโยบายที่กระทบต่อตัวเด็กหรือการดูแลเด็ก

9. ความก้าวหน้า (progress) ส่วนใหญ่พบในประเด็นที่คล้ายกับองค์ประกอบเรื่องความเด่น คือข่าวเด็กเก่ง ข่าวเด็กมีความสามารถ หรือการพัฒนาศักยภาพของเด็ก แต่ก็ไม่ได้ได้รับความนิยมนัก

10. เพศ (sex) เรื่องเพศพบเห็นบ่อยในข่าวเด็ก ทั้งในประเด็นเรื่องการตกเป็นเหยื่อความรุนแรง หรือแม้แต่ประเด็นชู้สาวระหว่างเด็กกับเด็ก หรือเด็กกับผู้ใหญ่ รวมถึงประเด็นเพศทางเลือกของเด็กด้วย

ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการนำเสนอข่าวจากสื่อมวลชนในประเด็น “ครูทำร้ายเด็กนักเรียนชั้นอนุบาล” ในช่วงปลายเดือนกันยายน พ.ศ. 2563 ซึ่งมีการนำเสนอคลิปวิดีโอจากกล้องวงจรปิดของห้องเรียนทำให้สังคมได้เห็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมของครูโรงเรียนดังกล่าว และเมื่อมีการสอบสวนขยายผลต่อปรากฏว่ามีครูอีกจำนวนมากที่ทำร้ายนักเรียนเช่นกัน ซึ่งหากประเมินคุณค่าของข่าวนี้นับว่ามีคุณค่าข่าวหลายองค์ประกอบได้แก่ “ความรวดเร็วหรือความสด” สื่อมวลชนมีการรายงานข่าวเกาะติดสถานการณ์อย่างต่อเนื่องด้วยความรวดเร็ว “ความใกล้ชิด” ข่าวนี้นับเป็นข่าวที่ส่งผลกระทบต่อผู้ปกครองที่มีลูกหลานอยู่ในวัยเรียน เนื่องจากมีความรู้สึกร่วมว่าหากเป็นลูกหลานเราจะเป็นเช่นไร “ความเด่น” ประเด็นนี้มีความโดดเด่นเป็นที่จับตาของสังคมว่าจะเกิดการแก้ไขปัญหาอย่างไร “ความผิดปกติ” ข่าวนี้นับมีองค์ประกอบในเรื่องความผิดปกติเนื่องจากปกติแล้วครูมีหน้าที่ให้ความรู้อบรมสั่งสอน และมีความเมตตาต่อนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนชั้นอนุบาลที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้เท่าที่ควร แต่การที่ครูทำร้ายเด็กอย่างรุนแรงจึงเป็นความผิดปกติของสังคม “ผลกระทบ” นับว่าการนำเสนอข่าวในประเด็นครูทำร้ายนักเรียนมีผลกระทบอย่างต่อเนื่องต่อสังคม ทั้งในเรื่องของโครงสร้างการศึกษาไทย คุณภาพของครู การใช้ความรุนแรงต่อเด็ก และเรื่องสุขภาพจิต เป็นต้น “ความสนใจตามปฏุนิยม” และ “ความขัดแย้ง” ประเด็นข่าวในลักษณะนี้มักจะได้รับ ความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มักจะอยากรู้เรื่องของบุคคลอื่น รวมถึงมีประเด็นเรื่องความขัดแย้งร่วมระหว่างครูและนักเรียน ยิ่งเป็นการกระตุ้นให้สังคมมีความสนใจต่อประเด็นข่าวนี้น่าจะยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ การนำเสนอข่าวดังกล่าวนี้น่าสามารถมองได้หลายมิติ เช่น ด้านดี เป็นการกระตุ้นให้สังคมตระหนักถึงปัญหาครูทำร้ายนักเรียน ผู้ปกครองจะต้องดูแลบุตรหลานของตนเองให้ดีมากขึ้น สังคมเกิดการแก้ไขปัญหาในระดับโครงสร้างในเรื่องของการตรวจสอบใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูและใบอนุญาตทำการสอน ซึ่งพบว่าครูที่ทำร้ายนักเรียนส่วน

ใหญ่นั้นไม่มีใบอนุญาตทั้งสองชนิด ส่วนด้านลบ การเปิดเผยคลิปวิดีโอในห้องเรียนที่เห็นภาพเด็กถูกทำร้าย ซึ่งบางคลิปเห็นใบหน้าของเด็กชัดเจน ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อการละเมิดสิทธิเด็ก และส่งผลกระทบต่อจิตใจเด็กเมื่อพวกเขาเติบโตได้

ความเหมาะสมของคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าว 10 องค์ประกอบกับการรายงานข่าวสิทธิเด็ก

จากผลการศึกษา พบว่า คุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าว 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความรวดเร็วหรือความสด 2. ความใกล้ชิด 3. ความเด่น 4. ความผิดปกติ 5. ความสนใจตามบุคลิกนิสัย 6. ความขัดแย้ง 7. ความลึกซึ้งหรือมีเงื่อนงำ 8. ผลกระทบ 9. ความก้าวหน้า 10. เพศ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2550) มีความเหมาะสมอยู่แล้วสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาคัดเลือกประเด็นข่าวสิทธิเด็กที่มีความน่าสนใจและเหมาะสม แต่ผู้สื่อข่าวควรจะต้องเพิ่มความระมัดระวังในการรายงานข่าว มีการคัดเลือกประเด็นข่าวที่มีคุณค่ากับสังคมมากกว่าความเร็ว ความเด่น ความผิดปกติ หรือความน่าสนใจ ควรจะเป็นประเด็นที่ประชาชนในสังคมทราบแล้วเกิดการแก้ไขปัญหา และมีวิธีในการนำเสนอข่าวที่ปกป้องสิทธิเด็ก ไม่ละเมิดเด็ก และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาให้กับเด็กได้จริง มีมุมมองใหม่ ๆ ในการนำเสนอให้ข่าวมีคุณค่ามากขึ้น มีความถูกต้อง เทียงตรง นำเสนอข่าวในประเด็นด้านบวก หากเป็นประเด็นด้านลบก็ไม่ควรนำเสนอ เนื่องจากการนำเสนอดังกล่าวอาจละเมิดสิทธิเด็ก ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและตัวเด็ก รวมถึงประเด็นของเนื้อหาข่าวกับพาดหัวข่าวที่ต้องสอดคล้องกัน เป็นข้อเท็จจริง และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก ซึ่งผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการนำเสนอ

คุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์

แม้ว่าคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าว 10 องค์ประกอบ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2550) มีความเหมาะสมอยู่แล้วสำหรับใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาคัดเลือกประเด็นข่าวสิทธิเด็ก แต่ผู้สื่อข่าวควรจะต้องเพิ่มความระมัดระวังในการรายงานข่าว เพียงแต่ต้องนำเสนอในประเด็นเชิงบวก ไม่ควรนำเสนอประเด็นเชิงลบ มีวิธีในการนำเสนอข่าวที่ปกป้องสิทธิเด็ก ไม่ละเมิดเด็ก และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาให้กับเด็กได้ เนื่องจากประเด็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็กนับว่าเป็นข่าวที่มีความอ่อนไหวและละเอียดอ่อน ซึ่งผลการศึกษาองค์ประกอบที่มีคุณค่าข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์ พบว่า การรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็กควรมีคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าวเพิ่มขึ้นอีก 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1) ความเป็นประโยชน์

สื่อมวลชนควรคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ โดยยึดหลักการรายงานข่าวตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก หรือ Convention on the Rights of the Child (CRC) เพื่อเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็ก รวมถึงการรายงานข่าวที่เคารพต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรงด้วยเช่นกัน เพื่อให้เด็กที่ตกเป็นข่าวได้รับประโยชน์สูงสุด แต่หากการนำเสนอข่าวนั้นเด็กไม่ได้รับประโยชน์ก็ไม่ควรนำเสนอ สื่อมวลชนจะต้องนำเสนอข่าวที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่ตกเป็นข่าว หากเด็กในข่าวไม่ได้รับประโยชน์ ไม่ได้รับการปกป้องสิทธิที่เพียงพอจะทำให้เขาใช้ชีวิตหรือเติบโตได้อย่างปกติสุข ข่าวนั้นไม่ควรเป็นข่าว แม้จะเป็นอุทาหรณ์ให้กับสังคมได้มากเพียงใดก็ตาม หรือถ้าต้องการนำเสนอข่าวที่เป็นอุทาหรณ์จริง แต่ไม่สามารถปกป้องผลประโยชน์ของเด็กได้ ข่าวนั้นต้องไม่ปรากฏตัวเด็กทั้งภาพและข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงถึงตัวเด็กได้ และหากข่าวนั้นไม่เป็นประโยชน์ต่อสังคมก็ไม่ควรนำเสนอเช่นกัน

2) การปกป้องสิทธิเด็ก

สื่อมวลชนต้องนำเสนอข่าวที่ไม่ละเมิดสิทธิเด็ก มุ่งเน้นการส่งเสริมสิทธิเด็ก และปกป้องสิทธิเด็ก ทั้งการปกป้องเด็กจากสื่อมวลชน และปกป้องเด็กจากปฏิกิริยาตอบกลับของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

3) ความคิดสร้างสรรค์

สื่อมวลชนควรมีความคิดสร้างสรรค์ต่อการนำเสนอข่าวเด็กในมุมมองใหม่ ซึ่งควรมีการคัดเลือกข่าวที่มีคุณค่าหรือมีองค์ประกอบที่นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอข่าว ด้วยการนำเสนอในมุมมองใหม่ เพื่อนำไปสู่ทางออกให้กับสังคม เช่น สร้างสรรค์การเล่าเรื่องมุมมองใหม่ที่เป็นทางออกให้กับสังคมหรือสังคมได้รับประโยชน์จากการรู้ข่าวนั้น มากกว่าการนำเสนอแค่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วจบไป เพราะไม่เช่นนั้นคนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดก็คือเด็กที่ตกเป็นข่าว

4) การแก้ไข้ปัญหา

สื่อมวลชนควรมีการคัดเลือกข่าวที่มีคุณค่าข่าวหรือมีองค์ประกอบที่นำไปสู่การช่วยแก้ไข้ปัญหาของสังคม เช่น การนำเสนอข้อมูลหรือเนื้อหาที่เป็นทางออกของสังคมหรือนำเสนอวิธีการแก้ไข้ปัญหา ยกตัวอย่าง กรณีข่าวเด็กโดนข่มขืน สื่อมวลชนไม่นำเสนอแค่ข่าวเด็กโดนข่มขืนอย่างไร วิธีการใด ที่ไหน มีความน่าสงสารเพียงใด แต่สื่อมวลชนต้องนำเสนอไปถึงทางออกของปัญหาและการแก้ไข้ปัญหาเด็กถูกข่มขืนว่าสังคมต้องจัดการและแก้ไข้เรื่องนี้อย่างไร หรือนำเสนอตัวอย่างขององค์กรหรือหน่วยงานที่แก้ไข้ปัญหาได้สำเร็จ ทั้งนี้ เหตุการณ์นั้นไม่ควรถูกขยายรายละเอียดจนกระทั่งไปทำร้ายเด็ก ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่เป็นเหยื่อ เป็นพยาน หรือเป็นผู้ต้องหา

5) การส่งเสริมพัฒนาการเด็กในเชิงบวก

สื่อมวลชนควรส่งเสริมพัฒนาการเด็กในเชิงบวก ด้วยการนำเสนอข่าวที่มีคุณค่า ข่าวหรือองค์ประกอบที่นำไปสู่ประเด็นหรือเรื่องราวเชิงบวก เช่น เด็กทำความดี หรือเด็กได้รับรางวัล เป็นต้น เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กคนอื่น ๆ ต่อไป เพราะในปัจจุบันข่าวเด็กส่วนใหญ่มักจะเป็นข่าวในด้านลบ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมพัฒนาการของเด็กด้วยการนำเสนอข่าวเชิงบวกให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และเกิดความสมดุลของปริมาณข่าวที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ทั้งในประเด็นด้านลบและด้านบวก

ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์ คือ ความรวดเร็วของการนำเสนอข่าวบนสื่อออนไลน์ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์สื่อ ซึ่งทำให้คุณค่าข่าวต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยสื่อออนไลน์มักจะมีแข่งขันกันที่ความเร็ว แต่การรายงานข่าวที่รวดเร็วนั้นอาจจะทำร้ายผู้ตกเป็นข่าวได้ หากสื่อมวลชนไม่ได้คิดอย่างถี่ถ้วน แต่ในขณะที่เดียวกันหากสามารถหาแง่มุมที่ดีในการนำเสนอจะกลายเป็นการป้องกัน ซึ่งในการนำเสนอควรเป็นประเด็นที่น่าไปสู่การป้องกัน ไม่ใช่ลงรายละเอียดที่ทำร้ายเด็ก ทำร้ายครอบครัวหรือคนรอบข้างของเด็ก

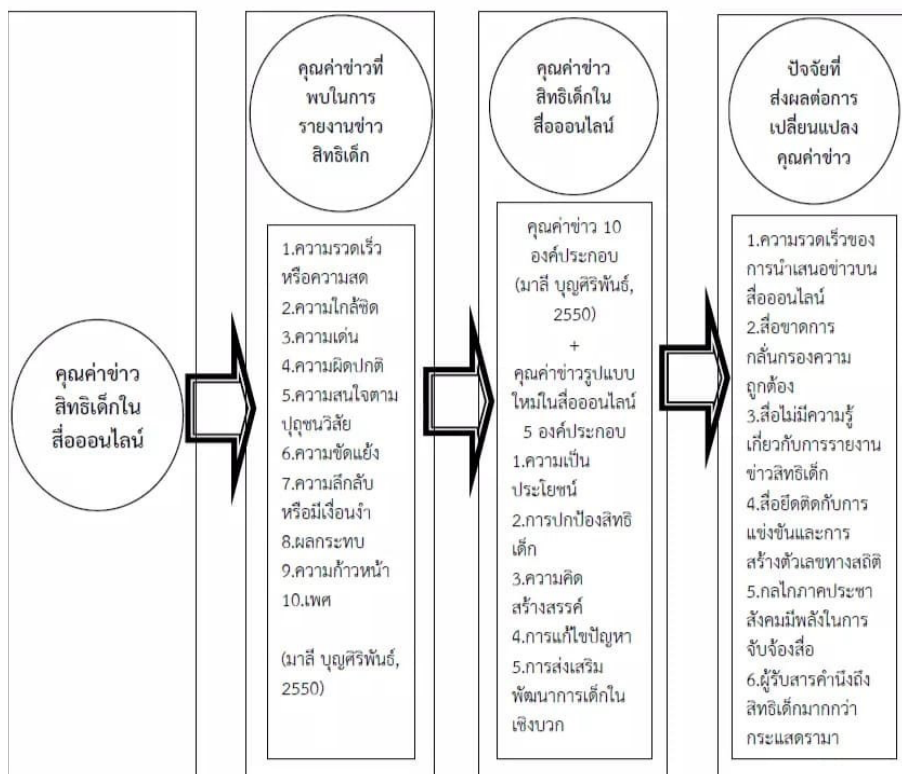
นอกจากนี้ ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการอาจจะขาดการกลั่นกรองในเรื่องความถูกต้อง เนื่องจากการแข่งขันของสื่อออนไลน์ที่เกิดขึ้น จึงเกิดการรายงานข่าวที่เสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิเด็ก อีกส่วนหนึ่งคือการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์เป็นรูปแบบการสื่อสารแบบสองทางหรือ Two-way communication จึงเกิดปฏิกิริยาตอบกลับของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่เข้าไปแสดงความคิดเห็นหรือตัดสินผู้ที่ตกเป็นข่าวในทางที่ไม่ดีและไม่รับผิดชอบ ต่อสังคม และทำให้ผู้ที่ตกเป็นข่าวได้รับผลกระทบ

อีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์ มี 3 ส่วน คือ 1. สื่อมวลชน ทั้งสื่อวิชาชีพและนักข่าวพลเมืองทั่วไป 2. ผู้รับสาร และ 3. กลไกภาคประชาสังคมที่ทำงานเกี่ยวกับสิทธิเด็ก ซึ่งสื่อมวลชนควรยึดมั่นจรรยาบรรณวิชาชีพ ตระหนักและมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิเด็กมากพอที่จะใช้ในการรายงานข่าวเกี่ยวกับเด็ก และมีความกล้าที่จะไม่ยึดติดกับการแข่งขันหรือโหนกระแส สร้างตัวเลขทางสถิติโดยใช้เด็กเป็นเครื่องมือ คำนึงถึงเด็กในฐานะผู้ที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์รวมถึงกลไกภาคประชาสังคมที่ทำงานเกี่ยวกับสิทธิเด็ก เป็นกลุ่มที่มีพลังใน

การจับจ้อง ท้วงติง ตักเตือนการทำหน้าที่ของสื่อ ทั้งสื่อวิชาชีพ และสื่อพลเมือง เพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิเด็ก ขณะเดียวกันก็ใช้ฐานะความเป็นผู้รับสารที่มีพลังในการปรับทิศทาง การเปิดรับข่าวเกี่ยวกับสิทธิเด็กให้ผู้รับสารกลุ่มอื่นเป็นไปในทางที่เหมาะสม คำนึงถึงสิทธิเด็กมากกว่าความบันเทิงหรือกระแสตรามา

นอกจากนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าว สิทธิเด็กในสื่อออนไลน์ ยังมีประเด็นเรื่องสื่อไม่มีความรู้เกี่ยวกับการรายงานข่าวสิทธิเด็ก มากพอจนก่อให้เกิดข่าวลวง (fake news) มีวิธีการรายงานข่าวและสัมภาษณ์ไม่ถูกต้อง ไม่เคารพสิทธิเด็ก และไม่คำนึงถึงจรรยาบรรณ อีกทั้งสื่อยังทำหน้าที่ไม่เต็มที่ นำเสนอข่าว ตามกระแส แต่ยังไม่ได้รายงานข่าวในมุมมองใหม่ ๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปผลการศึกษาดมกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพที่ 1

แสดงดังภาพที่ 1 สรุปผลการศึกษาดมกรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าวที่พบในการรายงานข่าวสิทธิเด็กบนสื่อออนไลน์สามารถพบองค์ประกอบข่าวทั้ง 10 องค์ประกอบ ได้แก่ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2550) 1. ความรวดเร็วหรือความสด 2. ความใกล้ชิด 3. ความเด่น 4. ความผิดปกติ 5. ความสนใจตามปฏุนิยมวิสัย 6. ความขัดแย้ง 7. ความลึกลับหรือมีเงื่อนงำ 8. ผลกระทบ 9. ความก้าวหน้า และ 10. เพศ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่แล้ว แต่คุณค่าข่าวเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวสิทธิเด็กในสื่อสังคมออนไลน์ ควรมีองค์ประกอบเพิ่มอีก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความเป็นประโยชน์ 2. การปกป้องสิทธิเด็ก 3. ความคิดสร้างสรรค์ 4. การแก้ไขปัญหา และ 5. การส่งเสริมพัฒนาการเด็กในเชิงบวก

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณค่าข่าว คือ 1. ความรวดเร็วของการนำเสนอข่าวบนสื่อออนไลน์ 2. สื่อขาดการกลั่นกรองความถูกต้อง 3. สื่อไม่มีความรู้เกี่ยวกับการรายงานข่าวสิทธิเด็ก 4. สื่อยึดติดกับการแข่งขันและการเพิ่มตัวเลขทางสถิติ (Rating) 5. กลไกภาคประชาสังคมมีพลังในการจับจ้องสื่อ และ 6. ผู้รับสารคำนึงถึงสิทธิเด็กมากกว่าความบันเทิงหรือกระแสความ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “คุณค่าข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์” มีประเด็นอภิปรายถึงมุมมองที่มีต่อสื่อมวลชนและสังคม ดังนี้

ความรวดเร็วของสื่อออนไลน์: ปัจจัยหลักของการเปลี่ยนแปลงคุณค่าข่าว

ประเด็นที่ค้นพบจากผลการวิจัยในเรื่องของปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบข่าวสิทธิเด็กในสื่อออนไลน์ คือ ความรวดเร็วของการนำเสนอข่าวบนสื่อออนไลน์ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์สื่อ ซึ่งทำให้คุณค่าข่าวต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยสื่อออนไลน์มักจะแข่งขันกันที่ความเร็ว แต่การรายงานข่าวที่รวดเร็วนั้นอาจจะทำร้ายผู้ตกเป็นข่าวได้ สอดคล้องกับ มาลี บุญศิริพันธ์ (2550) อธิบายว่า อินเทอร์เน็ตยังมีคุณสมบัติที่เป็นจุดเด่นชัดเจนคือ เป็นสื่อที่สามารถตอบโต้กับผู้รับสารได้ทันที (interactive media) แตกต่างจากสื่อวารสารศาสตร์ประเภทอื่น คุณสมบัติดังกล่าวกลายเป็นดาบสองคมที่กำลังเป็นประเด็นปัญหาจริยธรรม ความรับผิดชอบในประชาคมอินเทอร์เน็ตที่ยากจะควบคุมได้ทั้งผู้ส่งและผู้รับสาร ฉะนั้น ผู้รับสารต้องเพิ่มความระมัดระวังการรับส่งสารทางอินเทอร์เน็ต โดยต้องตระหนักรู้ถึงผลดีและผลร้ายที่แฝงมากับเนื้อหาที่ไม่พึงปรารถนาด้วย

ทั้งนี้ วิโรจน์ ศรีหิรัญ (2560) ศึกษาเรื่อง “คุณค่าข่าวของสื่อมวลชนไทยในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์” ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าข่าวรูปแบบใหม่ ได้แก่ กระแสโลกออนไลน์และประโยชน์สาธารณะ นอกจากนี้ยังพบด้วยว่าการหลอมรวมของสื่อมวลชนและความทันสมัยของเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณค่าข่าวในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์ ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้วิจัยค้นพบว่าความรวดเร็วของการรายงานข่าวบนสื่อออนไลน์ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงเมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเจริญก้าวหน้าขึ้น ก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณค่าข่าวเช่นกัน ดังนั้น หากสื่อมวลชนขาดการกลั่นกรองความถูกต้องของข้อมูลอย่างถี่ถ้วน แต่กลับไปมุ่งเน้นที่ความรวดเร็ว การรายงานข่าวนั้นก็จะส่งผลให้ผู้ตกเป็นข่าวได้รับผลกระทบ

ผลกระทบของเด็กที่ตกเป็นข่าว: สิทธิที่จะถูกลืมบนโลกออนไลน์

อีกประเด็นหนึ่งที่พบจากผลการวิจัยคือเด็กที่ตกเป็นข่าว ไม่ว่าจะเป็นเหยื่อหรือผู้กระทำก็ตาม สมควรที่จะได้รับสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten) นั่นคือการลบข้อมูลต่าง ๆ ที่เด็กอาจจะได้รับผลกระทบออกจากโลกออนไลน์ เนื่องจากเมื่อพวกเขาเหล่านั้นเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยถูกนำเสนอเป็นข่าวบนโลกดิจิทัลอาจจะย้อนกลับมาทำร้ายเด็กได้ ซึ่งยุคตักฤต กัณทมนณี (2562) ระบุว่า สิทธิที่จะถูกลืม หมายถึง สิทธิของปัจเจกบุคคลในการลบหรือร้องขอให้ลบข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่มีความสำคัญหรือไม่มีประโยชน์ ไม่ว่าจะข้อมูลดังกล่าวจะเผยแพร่ไปโดยเจ้าของข้อมูลเองหรือบุคคลที่สาม และแม้การเผยแพร่จะกระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมาย บุคคลผู้เป็นเจ้าของข้อมูลก็ยังคงมีสิทธิเช่นว่านั้น โดยสิทธิที่จะถูกลืมนั้นเป็นสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลสามารถขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลลบข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ เมื่อข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่มีความจำเป็นหรือไม่มีความสำคัญต่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลแล้ว

ดังนั้น เด็กที่ตกเป็นข่าวจึงสมควรที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว โดยเฉพาะข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาในอดีตหรือข้อมูลที่ถูกกระทำต่าง ๆ เมื่อตกเป็นเหยื่อ ซึ่งในภายหลังผู้กระทำผิดได้รับโทษและพ้นโทษ หรือเด็กที่ตกเป็นเหยื่อได้รับการเยียวยาจนหายดีแล้ว ข้อมูลเหล่านั้นสมควรที่จะถูกลบออกไปจากโลกออนไลน์ แต่ต้องมีข้อควรระวังในการลบเช่นกัน เพราะการลบข้อมูลเดิมออกไปแล้ว อาจจะมีผลกระทบอื่น ๆ ได้ เช่น การทำข่าวปลอม (Fake News) ขึ้นมาแทน ซึ่งสอดคล้องกับ ปาจารย์ ปุรินทวรกุล (2563) ได้ให้ข้อเสนอแนะในคู่มือการรายงานข่าวสิทธิเด็กบนสื่อสังคมออนไลน์เพื่อให้ “สิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten)”

ได้รับการผลักดันให้เกิดขึ้นในประเทศไทยเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยเสนอให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข้อมูลและสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมโดยจัดกระบวนการที่เด็กและผู้ปกครองสามารถเข้าถึงและใช้สิทธิได้ง่าย รวมทั้งระมัดระวังผลกระทบที่จะตามมา เช่น ข่าวดราม่า ข่าวลวง ตลอดจนสิทธิด้านอื่น ๆ ได้แก่ สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล (right to information) เสรีภาพในการแสดงออก (freedom of expression) และเสรีภาพของสื่อมวลชน (freedom of the press) และประโยชน์สาธารณะ

ทั้งนี้ หากประเทศไทยสามารถผลักดันสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten) ให้เกิดขึ้นได้จริง จะช่วยให้สามารถปกป้องคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สูงสุดของเด็กได้ และจะช่วยลดผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งต่อจิตใจและร่างกายของเด็กที่ตกเป็นข่าว

ปกป้องสิทธิเด็ก: จากการรายงานข่าวของสื่อพลเมืองและปฏิริยาตอบกลับของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์

ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างยิ่ง เกิดการรายงานข่าวผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งไม่เพียงแต่ผู้สื่อข่าวหรือสื่อมวลชนที่สามารถทำการรายงานข่าวได้เท่านั้น แต่ประชาชนที่เป็นพลเมืองทั่วไปก็สามารถทำการรายงานข่าวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้เช่นกันในฐานะของสื่อพลเมืองหรือนักข่าวพลเมือง ดังนั้น สิ่งที่สังคมจะช่วยกันปกป้องสิทธิเด็กได้ นั่นคือ การส่งเสริมให้สื่อพลเมืองทำการรายงานข่าวสิทธิเด็กอย่างถูกต้อง ไม่ละเมิดสิทธิเด็ก ปกป้องสิทธิเด็ก และไม่ทำให้เด็กที่ตกเป็นข่าวได้รับผลกระทบ

ดังที่ เทียนทิพย์ เตียวกี และบุหงา ชัยสุวรรณ (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “จริยธรรมนักข่าวพลเมืองในการนำเสนอข่าวเด็กผ่านสื่อสังคมออนไลน์” ซึ่งผลการศึกษารายงานพบว่า นักข่าวพลเมืองส่วนใหญ่ มีการยอมรับแนวทางจริยธรรมในการนำเสนอข่าวเด็กของนักข่าวพลเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์และมีความคิดเห็นว่าแนวทางจริยธรรมดังกล่าวมีประโยชน์

ดังนั้น หากสื่อพลเมืองหรือนักข่าวพลเมืองมีการยอมรับและใช้แนวทางจริยธรรมในการนำเสนอข่าวเด็กของนักข่าวพลเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และมีความรู้ความเข้าใจต่อการรายงานข่าวเด็กอย่างแท้จริง ก็จะช่วยให้สื่อพลเมืองสามารถรายงานข่าวเด็กได้อย่างถูกต้อง ไม่ละเมิดสิทธิเด็ก นับเป็นการช่วยส่งเสริมและปกป้องสิทธิเด็กจากการรายงานข่าวของสื่อพลเมืองอีกทางหนึ่ง

นอกจากสื่อมวลชนและสื่อพลเมืองที่ทำการรายงานข่าวแล้วส่งผลกระทบต่อเด็กที่ตกเป็นข่าวแล้ว ปฏิกริยาตอบกลับของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีการแสดงความคิดเห็น (Comment) การแบ่งปัน (Share) และการกดถูกใจ (Like) ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อเด็กที่ตกเป็นข่าวได้เช่นกัน เนื่องจากปฏิกริยาตอบกลับดังกล่าวอาจจะไปสร้างความรุนแรง ความเจ็บปวด และเป็นการซ้ำเติมแก่ผู้ที่ตกเป็นข่าว สอดคล้องกับ ปาจารย์ ปุรินทรวงกุล (2561) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทหน้าที่ของสำนักข่าวออนไลน์และปฏิกริยาตอบกลับของผู้ใช้เฟซบุ๊กต่อการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กผ่านทางสื่อเฟซบุ๊กของสำนักข่าวออนไลน์” ผลการศึกษาในส่วนของปฏิกริยาตอบกลับ พบว่า ปฏิกริยาตอบกลับของผู้ใช้เฟซบุ๊กด้านการแบ่งปันข้อมูลส่วนใหญ่แสดงบทบาทที่ไม่พึงปรารถนา ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก การทารุณกรรมต่อจิตใจเด็ก โดยมักเป็นไปตามบทบาทในการนำเสนอข่าว ขณะที่การแสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่ไม่คำนึงถึงประโยชน์ของเด็กและทารุณกรรมต่อจิตใจเด็ก แต่ทิศทางไม่ขึ้นกับการนำเสนอข่าว

ดังนั้น หากสังคมช่วยกันสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักถึงประเด็นการรายงานข่าวสิทธิเด็ก ส่งเสริมให้สื่อมวลชนและสื่อพลเมืองมีความรู้ความเข้าใจและสามารถรายงานข่าวที่ไม่ละเมิดสิทธิเด็กได้ ก็จะช่วยปกป้องเด็กจากปฏิกริยาตอบกลับของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้ด้วย เนื่องจากข่าวเป็นต้นทางของข้อมูลที่จะเข้าไปแสดงความเห็นได้นอกจากนี้ ควรให้ความรู้และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อเรื่องสิทธิเด็กด้วย หากผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์มีความเข้าใจในเรื่องสิทธิเด็กอย่างถ่องแท้อาจจะช่วยลดปฏิกริยาตอบกลับในทางด้านลบก็เป็นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงสังคม

1. สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรช่วยกันผลักดันสิทธิที่จะถูกลืม (Right to be forgotten) ให้เกิดขึ้นได้จริง เพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิและประโยชน์สูงสุดของเด็ก

2. สังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรร่วมกันผลักดันองค์กรสื่อทุกองค์กรให้มีการร่างข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการรายงานข่าวสิทธิเด็ก และนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้จริง โดยเสนอแนะให้องค์กรสื่อที่มีการร่างข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมไว้แล้ว เช่น องค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย หรือสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (ThaiPBS) ช่วยเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินการ

3. เสนอแนะให้ภาคการศึกษามีการร่างหลักสูตรเกี่ยวกับวารสารศาสตร์พลเมือง และบรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ เพื่อให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อพลเมืองและรู้เท่าทันสื่อ ทั้งนี้ เพื่อให้พวกเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นพลเมืองสื่อที่มีคุณภาพในอนาคต

ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) แต่ขาดการศึกษาในเชิงปริมาณว่าคุณค่าข่าวหรือองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบที่ค้นพบเพิ่มเติมนี้จะสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริงหรือไม่ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาต่อยอดว่าผู้สื่อข่าวหรือบรรณาธิการได้มีการใช้คุณค่าข่าว 5 องค์ประกอบดังกล่าวเป็นแนวทางในการพิจารณาคัดเลือกประเด็นข่าวสิทธิเด็กหรือไม่ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2550). หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน, อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก, พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง การค้าเด็ก การค้าประเวณี และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก, พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

เทียนทิพย์ เตียวกี และบุหงา ชัยสุวรรณ. (2560). จริยธรรมนักข่าวพลเมืองในการนำเสนอข่าวเด็กผ่านสื่อสังคมออนไลน์. วารสาร Veridian E Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 11(2), 582-597.

ปาจารย์ บุรินทร์กุล. (2563). คู่มือการรายงานข่าวสิทธิเด็กบนสื่อสังคมออนไลน์. พิมพ์ครั้งที่ 1. ชลบุรี. บริษัท เก็ทกู๊ดครีเอชั่น จำกัด.

ปาจารย์ บุรินทร์กุล. (2561). บทบาทหน้าที่ของสำนักข่าวออนไลน์และปฏิกริยาตอบกลับของผู้ใช้เฟซบุ๊กต่อการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเด็กผ่านทางสื่อเฟซบุ๊กของสำนักข่าวออนไลน์. ใน การประชุมวิชาการเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 12 (น.493-508.), ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

มาลี บุญศิริพันธ์. (2550). วารสารศาสตร์เบื้องต้น ปรัชญาและแนวคิด. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ยุกต์กฤต กัณขมณี. (2562). การคุ้มครองสิทธิที่จะถูกลืม. วารสารสุทธิปริทัศน์, 33(108), 14-26.

- วิโรจน์ ศรีหิรัญ. (2560). คุณค่าข้าวของสื่อมวลชนไทยในยุควารสารศาสตร์คอนเวอร์เจนซ์. **วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์**, 21(1).
- ศุภรศม์ ฐิติกุลเจริญ. (2560). คุณค่าข้าวในการนำเสนอของสื่อมวลชนไทย. **วารสารรามคำแหงฉบับมนุษยศาสตร์**, 36(1), 61-86
- สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ. (2545). การสื่อข่าว: หลักการและเทคนิค. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือสถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- เสริมศิริ นิลดำ. (2558). คุณค่าข่าวในวิกฤตการณ์ทางสุขอนามัย. **วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม**, 3(1). 6-25.
- เสริมศิริ นิลดำ. (2555). **คุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตทางสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสริมศิริ นิลดำ. (2550). **คุณค่าข่าวในภาวะวิกฤตทางสังคม**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์ดุสิตบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. **แถลงการณ์ยูนิเซฟ**. จากแถลงการณ์ของยูนิเซฟต่อเหตุการณ์ข่มขืนนักเรียนหญิงในจมูกตาหาร. [ออนไลน์]. ได้จาก unicef.org/Thailand/th/press-releases/. [สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2563].

